

Kulturhistorisk rapport for arkæologisk udgravning af Bebyggelsespor fra Middelalder.

Journalnummer: VKH 8132

Matr. nr.: 1d

Sted: Vestermarksvej

Ejerlav: Grejs

Lokalitetsnummer: 17.08.06-39

Sogn: Grejs

SLKS j.nr. 16/06877

Herred: Nørrevang

Gl. Amt: Vejle

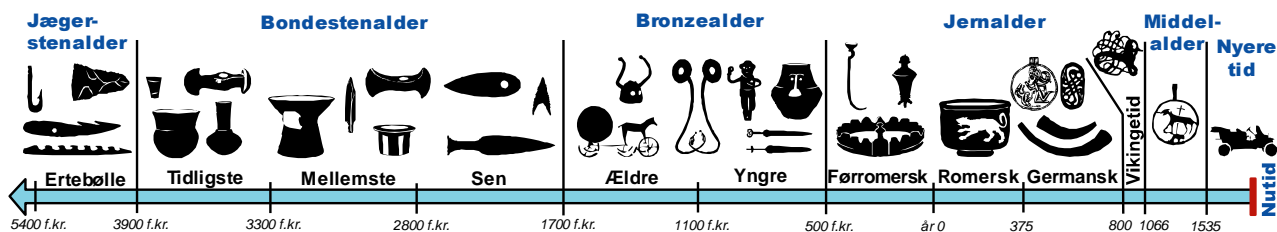
Figur 1: Oversigt udgravningsfelt

Indhold

Indledning	3
Landskab og tiderligere fund i området	3
Udgravningsmetode	3
Undersøgelsens resultater	4

Indledning

Forud for udstykningen af nye parcelhusgrunde i Grejs, har VejleMuseerne foretaget en lille arkæologisk undersøgelse på ca. 2.211 m². Her blev der udgravet væsentlige fortidsminder i form af en bebyggelse, der primært daterer sig til overgang imellem førromersk jernalder (500 f.Kr.-1e.Kr.) og romersk jernalder (1e.Kr-400e.Kr.). Der blev fundet 3 huse, og derudover et bevaret hegnsløb som højst sandsynligt er fra nyere tid. Der blev også fundet et dødshul.

Landskab og tidligere fund i området

En stor del af arealet er relativt højt beliggende og gennemkrydset af mindre lavninger. Bebyggelsen er placeret på et forholdsvis flat plateau beliggende på en let bølgende øst-vestgående højderyg umiddelbart før terrænet falder mod nord.

Undergrunden er meget varierende i området fra sand og grus mod syd til let sandet ler og blåler under lavningen i det nordøstlig hjørne af udgravningsfeltet. Muldykkelsen varierede også en del, således at den på de højtliggende områder generelt ca. var 20 - 40 cm tyk og i de lavere liggende områder op til 60 cm.

Ved udgravning af et areal umiddelbart øst og sydøst for det berørte areal blev der påtruffet bebyggelse i form af en gård fra ældre vikingetid (170806-31). Cirka 600 meter nordøst for området er der udgravet bebyggelse fra romersk jernalder (170806-32). Tidligere er desuden udgravet en gård fra Højmiddelalder ca. 100 meter sydøst for arealet (170806-22).

Udgravningsmetode

Ved udgravning blev muldjorden afgraved med maskine inden for de udpegede områder. Fremkomne mørke spor i den lyse undergrund – spor efter fortidsminder, naturlige vådområder og moderne forstyrrelser – blev indmålt med GPS. Fortidsminderne er, i det omfang det vurderes fagligt nødvendigt, undersøgt ved profilsnit med spade, tegnet i 1:20, beskrevet, samt fotodokumenteret i udvalg. Der er udtaget jordprøver til C-14 datering fra konstruktionen.

¹⁴C-analyse

Kulstof-14 bruges til at tidsbestemme eller datere organisk materiale, altså materiale fra mennesker, dyr og planter.

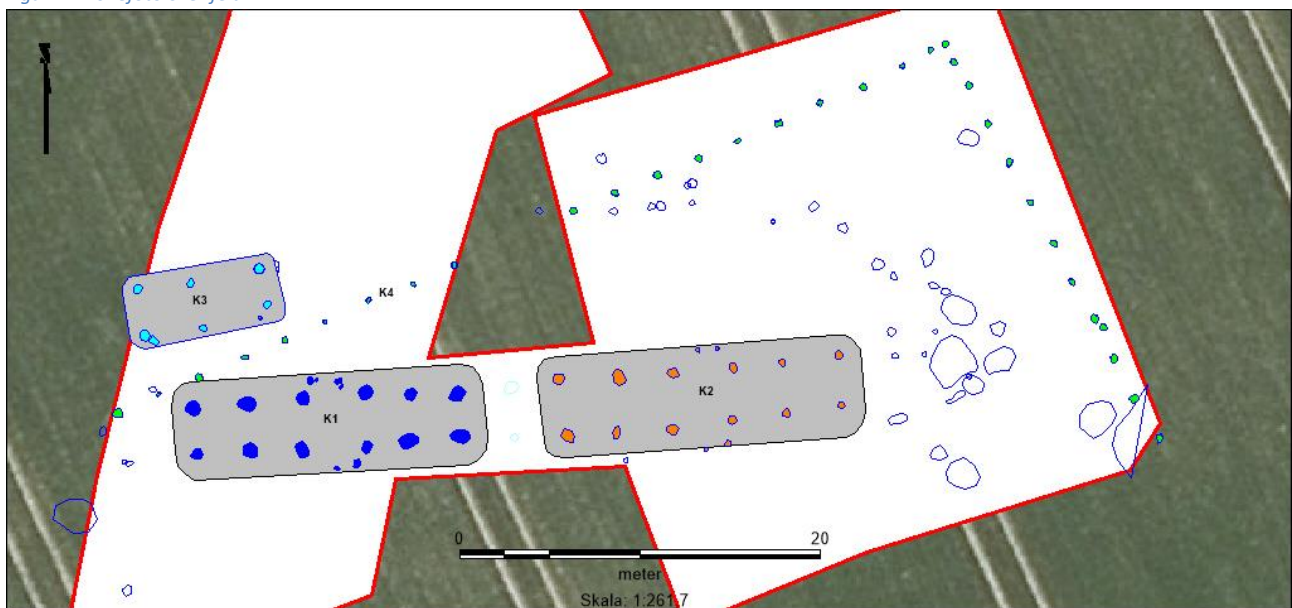
Kulstof (C) er et grundstof, der indgår i alle levende organismer. ¹⁴C har de samme egenskaber som almindeligt kulstof (¹²C), men er radioaktivt. Når en organisme, fx et menneske dør, mindskes antallet af C-14 atomer i det døde menneske derefter langsomt, eller henfalder som det kaldes. Ved at måle den mængde af ¹⁴C, der er tilbage i et materiale, kan man derfor regne ud, hvor gammelt det er.

¹⁴C-analyserne udføres af fysikere, som modtager de materialer, der udvælges fra forkullet materiale - oftest fra makrofossil-analyser.

Undersøgelsens resultater

Figur 2 Dronefoto over feltet

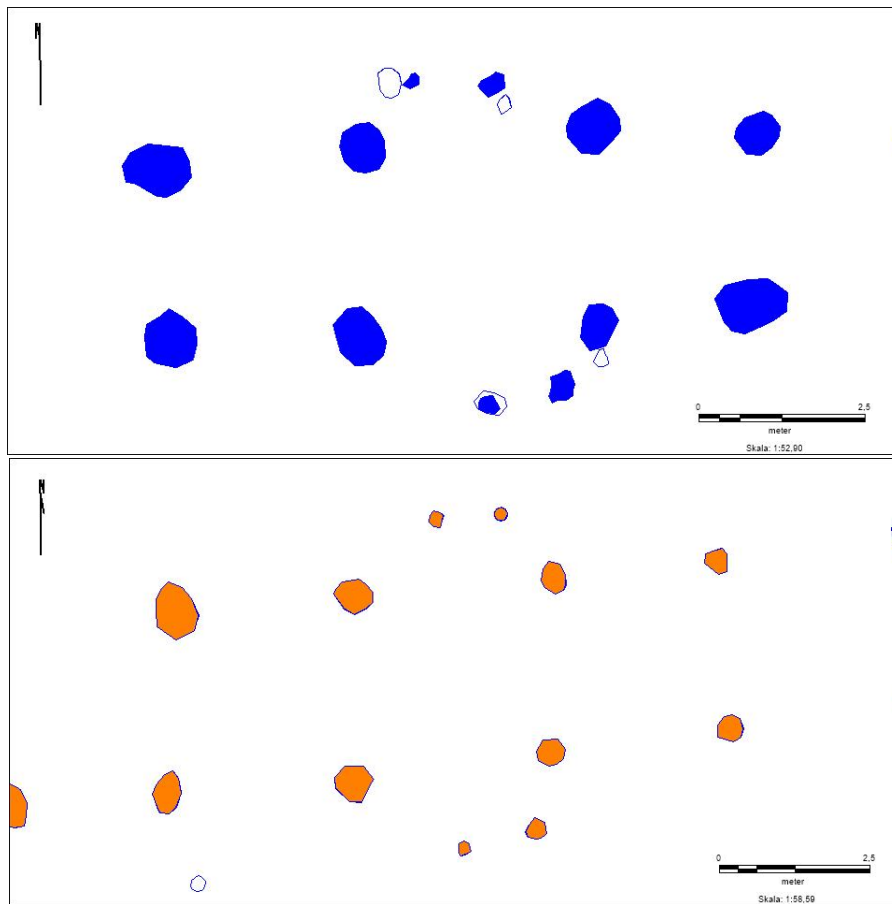
Figur 3 oversigt K1, K2, K3, K4

I udgravningsfeltet (figur 3) blev der fundet 3 Langhuse (K1, K2 og K3), og et hegnsforløb (K4). Der blev fundet et område øst for jernalderbebyggelsen med gruber i nærheden af hinanden som indholdt bearbejdet flint og keramik fra stenalder, samt en ildsted. Konstruktionen K3 er tolket som en økonomibygning eller stald med 3 sæt tagbærende stolper. K1 og K2 er tolket som hovedhuse begge 2 og spørgsmålet er, om de har været i brug samtidigt. De er så præcis symetriske som teknisk muligt med anvendelse af daværende teknologi. Når man sammenligner stolperhuller i midten af husene, hvor der er indgang mod nord og mod syd, er

Langhus

Langhuset er et hus, hvor man har boet og haft sine dyr på stald. Det har fået sit navn, da husene er aflange, oftest 5-6 m brede. Det er forskelligt, hvor lange husene er. De fleste huse er mellem 15 og 25 m lange, men de kan være så lange som 40-50 m, selv om det hører til sjældenhederne. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejdsstue og til opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

afstandene næsten identiske. Der er 3 meters afstand på tværs af huset og på langs af huset i begge konstruktion (figur 4). Når man ser på indgangene, bredden af husene måles til 5'20-5'30m. var K1 bedre bevaret og/eller generelt kraftigere bygget end K2. K2 Indgangsstoplenes placering er også meget interessante, fordi mod nord er de placeret i midten i forhold til, hvis man ser på placeringen af de nordlig tagbærende stolper, men mod syd var de placeret skævt på den samme måde og lidt forskudt mod sydøst. Dette kunne have været en praktisk løsning sammen med en vindskærm idet det peger væk for at skærme for vestenvinden. K2 er en meter længere end K1.

De 2 rækker af tagbærende stolper flugter med hinanden øst-vest hele vejen fra den vestlige gavl af K1 til den østlig gavl af K2. Det er ikke

Figur 4 midterparti K1 blå og K2 orange

tilfældigt eller held, når man har en længde på 40 meter med de 2 huskonstruktion til sammen i forlængelse med hinanden. Hvis de er forskudt kun 2 centimeter per meter vil der efter 40 meter være forskudt 80 cm og synligt i mapinfooversigt. Den eneste måde at sætte spær eller tagbærende stolper op som flugter i forlængelse af hinanden er med en snor eller at sætte stokke op og flugte med øjenmål før man rejser konstruktionen. Muligvis er et af husene bygget først og først efterfølgende det andet i forlængelse af det første og sat af med den præcision man var istand til den gang. Det kan ikke bevises at husene blev bygget og var i brug samtidig som en slags tvillingegård, men det ser ud til, at der i det mindste er anvendt de samme teknikker, og hvis man taler i nutids termer så har husene sikkert haft den samme arkitekt.

tilfældigt eller held, når man har en

Figur 5 A437 Dødishul

I den nordøstlige hjørne af udgravningsfeltet blev der fundet et dødishul. Et dødishul er en landskabsform opstået ved, at en gletsjer er smeltet og har efterladt en fordybning i terrænet efter en isklump. Dødishuller kan ses i dag typisk som små, runde eller ovale vandfyldte eller drænedesøer eller mosehuller. Dødishuller indeholder lag aflejret ved slutningen af sidste istid, dækket med muldlaget fra den efterfølgende periode. Det er meget almindeligt, at landsbyer er placeret i nærheden af disse, fordi de har fungeret som vandforsyning for dyr og mennesker i nyere tid. Det gælder også i oldtiden, at man nogen gange finder bebyggelse ved siden af eller i nærheden af dødishuller, og arkæologisk materiale bliver nogen gange fundet i dødishuller, hvor der er gode bevaringsforhold. Bevaringsforholdene er gode delvis på grund af fugtigheden, men også på grund af at der er tit blåler i de nederste lag.

Størrelsen på dødishulet kendes ikke, fordi det var ikke afgrænset mod nord og øst i undersøgelsesfeltet, dybden var Anlægget blev undersøgt med maskinsnit og den blev registreret med tegning og foto i profil. Der var flere lag og under anlægget var undergrunden rent blåler. Fugtigheden i jorden her var, selvom der var blevet etableret dræn, gjorde at der var meget fint bevaringsforhold for organisk materiale. Direkte vest for dødishulet var der temmelig meget aktivitet fra jernalder med gruber med keramikfund som daterer anlægene lige ved kanten af vådeområdet til samtidige med bebyggelsen. Der blev udtaget en vådprøve fra bundlaget, hvor der var 10 cm organisk materiale. Kursorisk gennemgang har påvist, at der sandsynligvis ofte har været dækket af rent kalkholdigt ferskvand. Der var sammenpressede stængler, blade, samt mosfragmenter, enkelte træfragmenter og frø. Frøene kunne identificeres til star (*Carex* sp.), bukkeblad (*Menyanthes trifoliata*), og vandaks (*Potamogeton* sp.) og kransnålalge (*Characeae*). Prøven indeholdt desuden større stykker sammenpresset lagdelt tørvegytje.

Keith Bylling Pinto

Vejle Museum d. 20-11-2020

